Szakmai életút-lapozgató II.

Komlósi Sándor emlékkötet

Szakmai életút-lapozgató II.

Komlósi Sándor emlékkötet

Szerkesztette:
Molnár-Kovács Zsófia

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet
Pécs, 2011

© Szerkesztő
© Szerzők

Sorozatszerkesztők:
Bárdossy Ildikó
Kéri Katalin

Lektor:
Mrázik Julianna

Felelős kiadó:
Fischer Ferenc, a PTE BTK dékánja

Készült a Kódex Nyomdában, Pécsett
Borítóterv: Molnár-Kovács Zsófia

ISBN 978-963-642-406-0
ISSN 2063-0751

Tartalom

Előszó a könyvsorozathoz és a jelen kötethez 9

Bevezetés 13

Komlósi Sándor írásaiból 17

Ép testben – ép lélek 17
Felelősségünk a gyermekért (részlet) 23
A neveléstörténet a modern pedagógusképzésben 26
Karácsony Sándor pedagógiájának alapvető tételei 34
Sic Fata Volunt: Pályakép – Önarckép 42

Szabadművelődés egy új világban (Molnár-Kovács Zsófia interjúja Komlósi Sándorral) 47

Komlósi Sándor publikációinak jegyzéke 51

Komlósi Sándorról megjelent írásművek 79

Bevezetés

Ez a sokszínű emlékkötet kiváló tanárunk és kollégánk, Komlósi Sándor életútjának megismeréséhez visz közelebb. A mű egy, a közelmúltban indult sorozat, a *Szakmai életút-lapozgató* része, és annak szerkesztési alapgondolatához igazodva a Tanár Úr néhány saját – szerteágazó, ugyanakkor számos részletében össze is fonódó érdeklődését tükröző – írását fűzi egybe, kiegészítve ezeket művei és a róla szóló cikkek bibliográfiájával.

Komlósi Sándor írásaiból azok szerteágazó tematikája, jelentős mennyisége és terjedelme miatt nem könnyű egy, az ő életművére, gondolkodásmódjára jellemző, azt hűen tükröző válogatást készíteni. Ebben a kötetben ez – köszönhetően a szerkesztő, Molnár-Kovács Zsófia (a családtagok véleményét, javaslatait is figyelembe vevő) nagyon körültekintő és gondos válogatásának – sikerült. Az időrendi sorba állított tanulmányok között elsőként az *Ép testben – ép lélek* című írás tárul elénk. A testi fejlődés, a testnevelés fontosságát, a túlzott szülői kényeztetés, túlféltés káros voltát taglaló 1961-es tanulmány a témát nagyon összetett módon, többek között idegélettani, jellemnevelési oldalról is közelítve, az egészséges életmód, a helyes szokások kialakítása felől nézve tárgyalta, így félszáz év után is korszerű és haszonnal forgatható.

Felelősségünk a gyermekért című írásából egy részletet tartalmaz az emlékkötet, amelyben Komlósi Sándor a család, az ott uralkodó légkör fogalmát, gyermeki személyiségfejlődésre tett hatását mutatta be, szintén sokoldalú megközelítésben. Ez a tématerület, a családi nevelés Tanár Úr kutatási területei között jó két évtizeden át meghatározó volt, és akkor sem hagyott fel az ezzel kapcsolatos vizsgálódásokkal, amikor érdeklődése a neveléstörténet és összehasonlító pedagógia felé (is) fordult.

Ez utóbbi tudományterületeknek szintén kiemelkedő művelője, sok ezekhez köthető publikáció szerzője volt. Most, a 21. század elején is szeretném kiemelni azt, a külföldi országokban az utóbbi években szerzett tapasztalatomat, hogy számos európai neveléstörténész kollégának ma is Komlósi Sándor neve jut eszébe legelőször, ha megemlítem, hogy Magyarországról jöttem. Ezt konferencia-szervezői és (több nyelven megvalósított előadói múltjának éppúgy köszönheti, mint a kötetbe került *A neveléstörténet a modern pedagógusképzésben* című tanulmányában is kifejtett véleményének. Az a probléma, amelyet eb-

ben az írásában körüljár (és amiről e sorok írójának jelenlétében is többször beszélgetett hazai és külföldi pályatársakkal), nem magyar „jelenség", hanem nemzetközi. A neveléstörténet elmúlt évtizedekben való visszaszorulása a pedagógusképzésben ugyanis más országokban ugyanúgy érzékelhető, ennek okait, illetve a tudományterület helyét a képzési rendszerben hozzá hasonlóan sokan keresik. Tanulmányában megmutatta, nincsenek egyszerű válaszok, és nem léteznek könnyű megoldások a neveléstörténet akkor válhat (újra) fontossá, ha tartalmilag és a tanítási-tanulási módját tekintve is megújul. A tanár és a diák *közös* munkálkodása, a *primér források* szorgalmas gyűjtése és tanulmányozása, *idegen nyelveken való tájékozódás* lehet ehhez a kulcs elsősorban. Gondolatainak aktualitása a 20 évvel ezelőtti megjelenés óta alig változott, talán annyiban – amit még ő is láthatott – hogy a szövegek digitalizálása, a világhálón hirtelen összeérő nemzetközi kutatócsoportok, adatbázisok kialakulása minden korábbinál könnyebbé (ugyanakkor átláthatatlanabbá és nyugtalanítóbbá is) tette a tájékozódást.

A tanulmányok sorában utolsóként szerepel – mintegy megkoronázva és egyben összegezve az előző írásokat – a *Karácsony Sándor pedagógiájának alapvető tételei* című, 1993-as tanulmány. Az írás igazi esszenciája a címben foglaltaknak, minden bizonnyal jó kiindulópontot jelent a neves debreceni professzor életművének megismeréséhez a ma fiatal olvasói számára. Kulcsmondatnak tartom az alábbiakat a szövegben: „A neveléstudománynak az a feladata, hogy a legkorszerűbb vizsgálódások eredményeként bemutassa, hogy *milyen felelősségteljes, milyen komplex, milyen dinamikus folyamat a nevelő és növendék viszonyulása egymáshoz*. És egyúttal azt is bizonyítsa, hogy *másként nem oldható meg a növendék növekedése*." S nem kevésbé fontos hangsúlyozni a fentiekhez fűzött alábbi gondolatokat: „...*ha emberi igyekezet kevés ehhez, akkor más nagyobb erőre van szükség*, de olcsóbban, egyszerűbben nem oldható meg a nevelés. Karácsony szerint *a nevelés sikeréhez transzcendens erő szükséges*..."

A kötet szövegeinek méltó és nagyon mély tartalmú, részleteiben és egészében elgondolkodtató és izgalmas lezárása a *Sic Fata Volunt: Pályakép – Önarckép* című írás. Ezt olvasva az az érzésünk támad, hogy bármennyit is tudtunk meg Komlósi Sándorról, szeretnénk még többet olvasni tőle, róla. Mert minél több a mozaik, annál színesebb az a kép, amely előttünk róla kibontakozik. Ugyanakkor az is áll, hogy életútjának, írásainak bármely részletét, akármelyik szeletét nézzük, ugyanazt festik elénk: az Embert, aki élete során azt tette, amit mondott, gondolatai és tettei között nem volt ellentét, hanem békességes összhang. Aki

úgy nevelt, úgy tanított, úgy kutatott, ahogyan örökségként kapta, és mindent megtett, hogy azt, ami Érték és Fontos (és tudjuk: a szemnek sokszor láthatatlan), ne vesszen el, ne menjen feledésbe.

Pécs, 2011. május 6.

Ambrusné Kéri Katalin

Szakmai életút-lapozgató II.
Komlósi Sándor emlékkötet

A „*Szakmai életút-lapozgató*" sorozat második kötete Komlósi Sándor emléke – tudományos és emberi nagysága, értékőrző és értékközvetítő szellemisége – előtt tiszteleg. Elkötelezett munkabírása, lelkiismeretes feladatvállalása, empatikus tanári attitűdje a kötetbe szerkesztett írásainak széleskörű tematikáján keresztül tükröződik. A Tanár Úr közel kétszáz tanulmány/szakcikk szerzőjeként, számos könyv írójaként és szerkesztőjeként terjedelmes szellemi örökséget hagyott az utókorra, amely a teljességre törekvő publikációs jegyzék közreadása és a róla megjelent írásművek felsorolása révén az Olvasó előtt is feltárul.